

IRAK-IRANOORLOG BLOEDIG CONFLICT DAT HET MIDDEN-OOSTEN ACHT JAAR ONTWICHT. IRAK EN IRAN KOMEN VERWOEST UIT DE STRJD, DE MASSALE INZET VAN CHEMISCHE WAPENS WEKT WERELDWIJD AFSCHUW.

SLAG ZONDER WINNAAR

Remy Bolistrier

Leger van Saddam Hussein (rechts) valt op 22 september 1980 buurland Iran binnen

Soddam Hussein is optimistisch gestemd bij aanvang van de oorlog tussen Irak en Iran. Een jaar na de Islamitische Revolutie moet Iran wel instabiel zijn en ligt een snelle overwinning voor de hand, zo denkt de president van Irak. Misk het conflict duurt acht jaar, is bijzonder kostbaar, deestabiliseert de regio, kost aan vele mensen het leven en verwoest beide landen.

Op 22 september 1980 voeren Iraakse luchtroepen grootschalige verwoestingsaanvallen uit op de zuidwestelijke Iraanse provincie Khuzestan en op de maraansige oevers van de grensrivier Sjatt al-Arab. Een dag later volgt een offensief op de grond. Saddam Hussein (1937-2006) verkondigt de aanval van 22 september met een historische claim op de provincie en de rivier.

De leider van het sjitische Iran, ayatollah Ruhollah Khomeini (1902-1989), beschouwt Saddam die een fitton die de sjitische meerderheid in zijn land onderdrukt. Khomeini tracht direct na zijn staatsgreep in 1979 de radicaal-islamitische ideologie te verspreiden in het Midden-Oosten, zo ook in Irak. Op de ochtendgrond speelt ook de eeuwenoude rivaliteit tussen Perzen (de Irania) en Arabieren (zoals de Irakenen), die strijd om wie de baas is in de Golfregio en een ideologische botsing tussen het streng-islamitische Iran en het seculiere en socialistische Irak.

De leiders van Iran noemen het conflict een 'heilige oorlog' en willen ze het vele mobilisaties tegen de gemeenschappelijke vijand. Met succes: in juli 1982 heeft het Iraanse leger de Irakenes teruggedrongen tot aan de grenzen van voor de oorlog. Saddam stopt een wapenstilstand voor, maar die wordt afgewezen door

Waterdoden in Teheran, juni 1981. De oorlog met Irak zou honderdduizenden Iraners het leven kosten

Khomeini. Zo wordt de oorlog begonnen door Irak, maar verlengd door Iran.

Na 1982 verplaatsen de stellingen zich nauwelijks meer. Er begint een jarenlange uitputtingsoorlog. De strijdende partijen brengen elkaar flinke verliezen toe, maar de mogelijkheid ontbreekt om de tegenstander definitief te verslaan. In mei 1984 zijn er aanvallen door het Iraanse leger op Amerikaanse schepen in de Perzische Golf. Iran wil zo de Iraakse olie-voorziening te stoppen. Het verdedigt de Amerikanen en bovendien van betrouwen te zijn bij de levering van wapens aan de Irakenen.

Vanaf dat moment is er sprake van een 'tankenoorlog'. Een jaar later volgt een groot aantal bombardementen op de hoofdsteden Bagdad en Teheran. In deze 'oorlog van de steden' raken naast de hoofdsteden ook andere steden, waaronder de Iraakse havenstad Basra, zwaar beschadigd.

Kernmerkend voor de Irak-Iran-oorlog zijn de wrede oorlogscriminaliteiten van beide partijen. Irak zet veelvuldig chemische wapens en mijnenvelden in, terwijl Iran duizenden jonge kinderen als martelaar laat sterven.

Het gebruik van chemische wapens begint in de post-stelling van de uitputtingsoorlog. Om weerstand te bieden aan grootschalige infanterieacties van het Iraanse leger, maakt Irak gebruik van onder meer mosterdgas, sarin en tabun.

In november 1983 dient Iran een aanklacht in bij de Verenigde Naties tegen het gebruik van chemische en biologische wapens door Irak. Inspecties van de Verenigde Naties bevestigen de aanklacht. In juli 1988 neemt de VN-Veilighedaarad Resolutie 598 aan, waarin wordt opgeroepen de vijandskrijken en het gebruik van chemische wapens te staken.

Irak sluit deze oproep, Iran weigert aanvankelijk omdat Irak niet formeel als schuldige partij wordt aangegeven. Khomeini gaat uiteindelijk akkoord met een wapenstilstand, al is het niet van harte. 'Dress beslisting is de bedoeling dan het drinken uit een gifbeker, maar ik heb ondervonden aan de wil van Allah', verklaart de hoogste geestelijke leider van Iran.

Het aantal slachtoffers van het conflict is bijzonder hoog. Geschat wordt dat tussen de 500.000 en 1 miljoen militairen en burgers om het leven kwamen. Aan

Iraanse zijde vallen tussen de 200.000 en 800.000 dodelijke slachtoffers, schattingen in Irak lopen uit op van 250.000 tot 500.000. Nog meer burgers raken gewond of slachtoffer van de vlucht.

Ondanks het gebruik van chemische wapens kan Irak tijdens de oorlog rekenen op de steun van veel bondgenoten, ook in het Westen. Onder meer de Verenigde Staten, Frankrijk, de Sovjet-Unie en een groot deel van het Midden-Oosten steunt Irak. Iran heeft in Syrië slechts één echte bondgenoot.

In het Westen wordt Irak gezien als de minste van twee kwaden, vanuit de angst voor een te dominante rol van het islamitische bewind van Khomeini. In het Midden-Oosten speelt de tegenstelling tussen zijden en aanvallende een rol. Bovendien voelen veel koninkrijken zich bedreigd door Iran, omdat Khomeini beweert dat monarchieën in strijd zijn met het islamitische geloof.

Uit het Westen komt tijdens de oorlog een golf aan wapenleveringen op gang. Het gevolg daarvan is dat Irak, ook na het veroveren van de Eerste Golfoorlog zou blijven, tot de tanden toe is bewapend. ■

NEDERLANDSE SPIL IN WAPENHANDEL

Ondanks een internationaal verbod worden grondstoffen voor de Iraakse chemische wapens geleverd vanuit westerse landen. De Nederlandse zakenman Frans van Anraat (1942) wordt gezien als een sleutelfiguur in die handel. Hij wordt in mei 2007 in hoger beroep tot 17 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens medeplichtigheid aan oorlogsmisdaden.

Na te zijn mislukt uit de laborant wordt hij vanuit Zwitserland als tussenhandelaar in grondstoffen voor chemieoliën. In de jaren tachtig helpt Van Anraat grote hoeveelheden grondstoffen voor chemische wapens, die onder meer zijn gebruikt voor de gifgasaanval tegen de bevolking van de Koerdische stad Halabja in 1988.

Na de Irak-Iran-oorlog vlucht Van Anraat naar Irak, waar hij veertien jaar verblijft. Na de val van Saddam Hussein in 2003 vestigt Van Anraat, die niet meer als gezachte staat geregistreerd, zich in de Amsterdamse Staatsledenbuurt. In interviews met Nieuwe Raurk en tv-programma Nieuw Nieuw zegt hij zich niet verantwoordelijk te voelen voor de dood van duizenden burgers.

Van Anraat is de enige Nederlander wiens naam actief prijkt op de meest wettelijke lijst van de FBI.